

12. Штоль В.В. Роль и место НАТО в системе европейской и международной безопасности в условиях глобализации / В.В. Штоль. – М. : Изд. «Научная книга», 2005. – 353 с.
13. Щеголев В.А. Спортивная работа в армиях стран НАТО / В.А. Щеголев. – СПб. : ВИФК, 1998. – 60 с.
14. Щеголев В.А. Физическая подготовка иностранных армий : учеб. пособие / В.А. Щеголев. – СПб. : МО РФ, 2007. – 272 с.

The work carried out deep analysis of the organization of physical training in the Armed Forces leading states at the present stage. The main directions of improvement of the system of physical training in the Armed Forces of Ukraine to military training to perform functional duties as directed.

Key words: NATO, Ukrainian armed forces, physical training.

Отримано: 20.10.2015

УДК 378.147:796.5-053.9

В. В. Поліщук

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ В ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Економічні та соціальні зміни в Україні, процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства, входження нашої держави до Європейського Союзу зумовили необхідність розширення між-державних відносин. Саме тому сфера туризму, яка охоплює важливі галузі розвитку суспільства, набуває державного значення.

Підготовка фахівців в ДВНЗ «Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди» для різноманітних сфер туризму є важливою складовою сучасної системи професійної освіти.

Актуальність і доцільність дослідження характерних особливостей підготовки майбутніх фахівців дитячо-юнацького туризму в сучасних умовах зумовлені необхідністю подолання суперечностей, які виникають між: вимогами інформаційного суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців і їх кваліфікацією відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня; потребами педагогічної науки і практики в урахуванні становлення й розвитку вітчизняної системи професійної підготовки фахівців з дитячо-юнацького туризму, зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму й недостатнім їх осмисленням і узагальненням в педагогічній науці.

Ключові слова: майбутній фахівець дитячо-юнацького туризму, спортивний туризм, професійна підготовка, організаційно-методичні аспекти.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні положення щодо змісту і організації професійної підготовки майбутніх фахівців дитячо-юнацького

туризму у вищих навчальних закладах базуються на засадах Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»). Національної доктрини розвитку освіти. Болонської декларації (1999), Євросоюзу, рекомендаціях ЮНЕСКО, Закону України «Про туризм», Програми кадрового забезпечення туристської галузі, Державної програми розвитку туризму, які наголошують на необхідності фундаменталізації, неперервності, диверсифікації й гнучкості, прогностичності, доступності, відкритості, гуманістичної спрямованості туристичної освіти [4].

Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх фахівців дитячо-юнацького та спортивно-оздоровчого туризму ґрунтовно досліджувалися в працях науковців А.П. Коноха [1], Б.П. Пангелова [2], Б.О.Чернова [5].

Незважаючи на наявність значної кількості психолого-педагогічних досліджень, проблему професійної підготовки майбутніх фахівців дитячо-юнацького туризму у вищих навчальних закладах недостатньо досліджено. Як зазначає А.П. Конох:...» обов'язковою умовою підвищення ефективності діяльності туристичної галузі є формування кадрового резерву, організація його навчання, створення умов для самоосвіти і самовдосконалення» [1, с.25].

Глибокі соціально-економічні трансформації суспільства, розвиток економіки на ринкових засадах, зростання сектора освітніх послуг вимагає якісних змін у концептуальних засадах професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців дитячо-юнацького туризму.

Саме це вимагає від вищих навчальних закладів нових підходів до розробки змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців нової формації, впровадження у навчально-виховний процес сучасних інформаційних технологій.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» здійснює підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів багатьох освітніх напрямів і спеціальностей, готуючи переважно працівників освіти – вихователів ДНЗ, вчителів, викладачів ВНЗ. Дитячо-юнацький та оздоровчо-спортивний туризм в системі шкільного та вузівського навчання є структурним компонентом підготовки фахівця на факультеті фізичного виховання.

Багаторічний науково-практичний досвід дозволив визначити основні напрями, методичне підґрунтя підготовки майбутніх вчителів за спеціалізацією фізична культура (туристична робота), який може бути використаний в інших навчальних закладах, що й обумовлює **актуальність дослідження**.

Мета і завдання роботи. Метою є висвітлення практичного досвіду підготовки фахівців зі спортивного туризму у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університету імені Григорія Сковороди». Досягнення мети реалізується через вирішення наступних завдань: характеристика навчальних планів спеціальностей, за якими відбувається підготовка зі спортивно-оздоровчого та дитячо-юнацького туризму; методичне та матеріально-технічне за-

безпечення спортивно-туристичної освіти; оцінка підготовки спеціалістів зі спортивного та дитячо-юнацького туризму та вплив їх діяльності на розвиток туризму в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Розширення й оновлення освітнянського діапазону вимагає створення технологій професійної підготовки фахівців дитячо-юнацького туризму, спрямованих на підвищення кваліфікації, професійної компетентності, конкурентоспроможності відповідно до зростаючих умов на ринках праці. Тому професійна підготовка майбутніх фахівців з туризму, здатних цілком відповідати високим професійним орієнтирам ХХІ ст., є складним і відповідальним завданням. Винятково важливого значення набуває професійна підготовка майбутніх фахівців дитячо-юнацького туризму у вищих навчальних закладах, де забезпечується не тільки спрямування навчально-виховного процесу на озброєння майбутніх фахівців спеціальними знаннями, уміннями і навичками, а й розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця.

У Переяслав-Хмельницькому ДПУ (ПХДПУ) створені всі необхідні передумови підготовки таких спеціалістів-організаторів. Кадри для туристичної роботи в закладах освіти, в готельному і ресторанному бізнесі готуються на 3-х факультетах нашого вузу:

1. Факультет фізичного виховання: спеціальність – вчитель фізичної культури, організатор туристсько-масової роботи (денне та заочне відділення), 100 чоловік ліцензованого набору на стаціонар.
2. Природничо-технологічний факультет: спеціальність – вчитель географії та фізичної культури, організатор краєзнавчо-туристичної і туристсько-масової роботи; вчитель біології та фізичної культури, організатор краєзнавчо-туристичної і туристсько-масової роботи (денне та заочне відділення). 50 чоловік ліцензованого набору на стаціонар.
3. Фінансово-гуманітарний факультет: спеціальність працівник готельного та ресторанного бізнесу, організатор туристсько-масової роботи – (денне та заочне відділення), 50 чоловік ліцензованого набору на стаціонар.

Таким чином базовим у Київській області з підготовки спеціалістів в галузі спортивного та дитячо-юнацького туризму є факультет фізичного виховання ПХДПУ. Кожен з випускників зазначених спеціальностей може стати організатором туристичної гурткової роботи в школі, в центрах дитячо-юнацького туризму, позашкільних муніципальних закладах, та ін.

Метою підготовки фахівців спортивно-оздоровчого і дитячо-юнацького туризму для роботи в школі та інших навчальних закладах виступає проведення наукової і методичної підготовки студентів, навчання умінь і навичок проведення майбутніми спеціалістами туристичної роботи. Реалізація цієї мети конкретизується у вирішенні *завдань*: 1) навчання основам техніки з різних видів спортивного туризму; 2) навчання основам методики проведення спортивно-туристичної роботи; 3) навчання основам методики проведення спортивного туристичного походу та екскурсії; ознайомлення з туристичними ресурсами регіонів України.

Для реалізації вище зазначеної освітньої мети і завдань в ПХДПУ здійснюється спланована значна робота. Вона точиться переважно на факультеті фізичного виховання, а також на природничо-технологічному, та фінансово-гуманітарному факультетах. Перевагу тут має факультет фізичного виховання ПХДПУ, який випускає бакалаврів, спеціалістів і магістрів зі спеціалізацією «Організатор краєзнавчо-туристичної роботи, та туристсько-масової роботи» Подібну спеціалізацію набувають і студенти заочного відділення факультету.

Головним документом, який визначає зміст краєзнавчо-туристичної освіти є навчальний план. У навчальних планах бакалаврів, спеціалістів і магістрів факультету фізичного виховання, краєзнавчо-туристична спеціалізація забезпечується комплексом дисциплін:

- «Організація краєзнавчо-туристської діяльності» (1-2 курс) – 3 кредити. Ця дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, одно-та трьохденну туристичну подорож, табірний збір з туризму і краєзнавства і самостійну роботу студента;
- «Організація краєзнавчо-туристської діяльності. Спортивний туризм» (3 курс) – 2 кредити. Дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, двоходенну комбіновану туристичну подорож (вода-VELO) і самостійну роботу студента;
- «Організація і проведення туристських подорожей» (5-6 курс) – 4,5 кредити. Дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, 6-денний табірний туристичний збір і самостійну роботу студента;
- «Спортивно – педагогічне вдосконалення з туризму (I-VI курс) – 9 кредитів. Дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття.
- «Теорія і методика викладання обраного виду спорту» (III-IV) – 4,5 кредитів. Дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття.
- «Краєзнавство і туризм» (3-5 курс) – на природничо-технологічному факультеті – 2 кредити. Дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття і самостійну роботу студента;
- «Спортивний туризм» (3 курс) – на фінансово-гуманітарному факультеті – 3 кредити. Дисципліна включає в себе: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття і самостійну роботу студента.
- Навчальна 2-х тижнева виїзна практика. *Табірний збір з туризму і краєзнавства.* (2 курс), проводиться в Черкаській області, Канівський р-н, околиці с.Бучак. Кількість студентів – до 60 осіб. Керівники збору: доц.Поліщук В.В., доц. Палатний І.А., доц.Горбенко М.І. Допомагають керівникам та проводять практичні заняття 8-10 студентів-практикантів III курсу фізичного виховання, які в цей час проходять навчальну практику в оздоровчих таборах. На зборі студенти працюють за двома напрямками – спортивний та краєзнавчий туризм.

Усі дисципліни мають звітну форму – заліки і екзамени. В кінці 5-го курсу навчання у спеціалістів передбачається Державний

іспит з «Теорії і методики фізичного виховання» до якого входить 3 запитання одне з яких стосується туризму і краєзнавства.

На факультеті фізичного виховання практикується підготовка студентами бакалаврських, дипломних, магістерських робіт на туристичну тематику (відсоток таких робіт у 2013-2015 роках складає від 15 до 25%).

Підготовку спеціалістів зі спортивного і дитячо-юнацького туризму в Переяслав-Хмельницькому ДПУ імені Г. Сковороди забезпечує кафедра – спортивних дисциплін і туризму завідувачем якої є кандидат педагогічних наук, доцент Закопайло С.А. Додатковим стимулом для вдосконалення умінь і навичок зі спортивного і дитячо-юнацького туризму стало створення при кафедрі лабораторії «Регіональні особливості розвитку оздоровчо-спортивного туризму та краєзнавчої роботи». Очолює лабораторію понад 13 років її засновник кандидат педагогічних наук, доцент Пангелов Б.П.

Основна діяльність лабораторії спрямована на створення і запровадження у вищих навчальних закладах регіону багатоступеневої системи спортивного оздоровчого туризму і краєзнавчої роботи в світлі підготовки майбутніх вчителів до організації і проведення активної туристської діяльності в шкільних і позашкільних закладах з метою формування і утвердження серед учнів здорового способу життя.

Починаючи з 2001 року у ПХДПУ проводяться науково-практичні конференції, які присвячені проблемам туризму і краєзнавства. Започатковано ряд міжнародних проектів в галузі туризму, краєзнавства та екології спільно з науковцями Росії, Білорусії, Канади, Польщі, Угорщини. Викладачами факультету підготовлені і опубліковані навчально-методичні посібники з туризму та оздоровчої роботи: «Туризм» (автор – Пангелов Б.П.); «Формування здорового способу життя у дітей в навчально-виховних закладах засобами туристської роботи» (автори – Пангелов Б.П., Горбенко М.І.); «Підготовка і проведення туристських подорожей та екскурсій з учнівською молоддю» (автори – Пангелов Б.П., Близнюк А.І.); «Спортивний туризм: змагання туристів – пішохідників» (автор – Палатний І.А.); «Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей» (автор – Пангелов Б.П.); «Спортивний туризм» (автор – Поліщук В.В.); «Теоретико-методичні засади туристсько-краєзнавчої роботи у вищих навчальних закладах» (автори – Пангелова Н.Є, Пангелов Б.П.) [3].

Проблематика туристсько-краєзнавчої роботи є предметом досліджень багатьох викладачів університету. Захищені наступні дисертаційні дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата наук: Танана С.М. «Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до організації краєзнавчої роботи» (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти); Лопатинська В.В. «Формування гуманістичних цінностей підлітків у позашкільних навчальних закладах туристсько-краєзнавчого профілю» (13.00.07 – теорія і методика виховання); Поліщук В.В. «Розвиток розумових і фізичних здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання з елементами туризму» (24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення); Троценко

Т.Ю. «Формування моральних якостей учнів 3-4 класів в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності» (13.00.07 – теорія і методика виховання); Самолюк А.А. «Формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи» (13.00.07 – теорія і методика виховання).

Для забезпечення підготовки фахівців зі спортивного і дитячо-юнацького туризму в ПХДПУ створена матеріально-технічна база. В наявності є необхідний інвентар і обладнання: рюкзаки, каремати, сучасні каркасні намети, спальні мішки, спорядження (карабіни, крюки, каски, мотузки та ін.), гірська велосипеди для тренувань, спортивні байдарки та катамарани.

За останні роки в туристичній діяльності ПХДПУ спостерігається позитивна динаміка, яка засвідчує про правильність вибору стратегії підготовки фахівців з туризму і краєзнавства. Фахівці які вийшли зі стін нашого вузу, керують туристичними гуртками в школах міста і області, а також є вчителями у школах, директорами, методистами. В практиці ПХДПУ практикується залучення до роботи керівниками туристичних гуртків, вчителями фізичної культури студентів старших 4-6 курсів, які потім після закінчення ВНЗ там же і працевлаштовуються.

Між ПХДПУ і Переяслав-Хмельницькою «Станцією юних туристів» встановлена тісна взаємодія у підготовці кадрів, в тісній методичній і науковій взаємодії з надання методичних консультацій науковців і викладачів кафедр ПХДПУ, участь у роботі в якості журі районних і міських конкурсів науково-краєзнавчих робіт школярів, запрошення і залучення працівників центрів у спільних проєктах в галузях спортивного туризму (змагання, суддівство, походи), широке залучення студентів до суддівства і допомоги у проведенні спортивно-туристичних заходів, які здійснюють Переяслав-Хмельницька «Станція юних туристів, надання технічної допомога міським у проведенні змагань і туристичних походів.

Висновки. Таким чином, в ДВНЗ «Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті створені усі необхідні організаційні, кадрові, методичні, наукові та матеріально-технічні умови для серйозної і кваліфікованої підготовки спеціалістів зі спортивного і дитячо-юнацького туризму. Розширилася географія туристичних походів по території України. Діяльність нашого вузу дозволила поновити масовий туристичний рух не лише в ПХДПУ, а й у всьому місті Переяславі-Хмельницькому. Спортивно-туристична робота стала необхідною частиною шкільної освіти в регіоні, яку забезпечують випускники ПХДПУ.

Професійна підготовка майбутніх фахівців дитячо-юнацького туризму у вищих навчальних закладах потребує врахування історії становлення і розвитку вітчизняної системи професійної підготовки фахівців дитячо-юнацького туризму в Україні у ХХ ст. об'єктивного аналізу зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців з туризму і з'ясування перспективних напрямів модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців дитячо-юнацького та спортивно-оздоровчого туризму відповідно до вітчизняних та світових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Конох А.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищому навчальному закладі : [монографія] / А.П. Конох. – Запоріжжя : ЗДУ, 2006. – 494 с.
2. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей : [навч. посібник] / Б.П. Пангелов. – К. : Академвидав, 2010. – 248 с.
3. Пангелова Н.Є. Теоретико-методичні засади туристсько-краєзнавчої роботи у вищих навчальних закладах : [навч.-метод. посібник] / Н.Є. Пангелова, Б.П. Пангелов. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О.М., 2015. – 202 с.
4. Сударева Н.С. Про деякі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців зі спортивного туризму та оздоровчих технологій / Н.С. Сударева // *Культура і освіта фахівців туристської сфери: сучасні тенденції та прогнози* : матер. III-ої Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : КУТЕП, 2005. – С. 634-637.
5. Чернов Б.О. Особливості туристсько-краєзнавчої діяльності в рекреаційному регіоні : [монографія] / Б.О. Чернов, Б.П. Пангелов, К.В. Ковальська. – Переяслав-Хмельницький : ФОП О.М. Лукашевич, 2013. – 247 с.

Economic and social changes are in Ukraine, processes of globalization, integration and informatization of society, including of our state, to «European Union» stipulated the necessity of expansion of intergovernmental relations. For this reason the sphere of tourism, which engulfs important industries of development of society, acquires a state value.

Preparation of specialists in GVUZ to «Pereyaslav-khmel'nickomu state pedagogical university of the name of Grigory Skovorody» – for the various spheres of tourism is the important constituent of the modern system of trade education. One of important tasks of faculty of physical education INSTITUTE of higher is preparation of future specialists from a physical culture – organizers of tourist work.

Actuality and expedience of research of characteristic features of preparation of future specialists of child-youth tourism in modern terms is predefined the necessity of overcoming of contradictions which arise up between: by the requirements of informative society to professional preparation of future specialists and their qualification in accordance with educationally-kvalifikacionnogo level; by the requirements of pedagogical science and practice in an account becoming and development of the domestic system of professional preparation of specialists on child-youth tourism, foreign experience of professional preparation of future specialists on tourism and by their insufficient comprehension and generalization in pedagogical science.

Key words: future specialist of child-youth tourism, sporting tourism, professional preparation, organizacionno-methodical aspects.

Отримано: 22.10.2015